

Notitser.

Cuba. -- Statistisk Aarbog. -- Bücher: Entstehung d. Volks-
wirthschaft. -- Turmann: Catholicisme social.

Noget af det Første, Amerikanerne foretog sig efter at have faaet Fodfæste paa Cuba, var at foranstalte en Folketælling med tilhørende Landbrugs- og Skoletælling. Paa Grund af Forholdene foretoges dette Fredens Arbejde under militær Overledelse, med Generalinspektør, Oberstlieutenant J. P. Sanger som Direktør, og det er da det amerikanske Krigsministerium, som i et Antal af 12,000 engelske og 13,000 spanske Exemplarer har udsendt Beretningen om denne Tælling: »Report on the Census of Cuba 1899«. (Washington 1900. 786 S.). Som særligt statistisk Sagkyndige bistod Henry Gannett og Walter F. Wilcox, Sidstnævnte en velbekendt amerikansk Nationaløkonom og Statistiker. Assisterende Direktør var Victor H. Olmsted, ligeledes en bekendt amerikansk Statistiker, og i hans Haand laa den egentlige Ledelse. Forøvrigt er Optællingen sket ikke ved Amerikanere, men ved Cubanesere, idet de kloge Amerikanere, der ikke ere tilsinds at følge Spaniernes uforstandige Forvaltningsprinciper, klart have indset, at det fornuftigste Princip var dette: »a census of

Notitser.

Cuba. -- Statistisk Aarbog. -- Bücher: Entstehung d. Volks-
wirthschaft. -- Turmann: Catholicisme social.

Noget af det Første, Amerikanerne foretog sig efter at have faaet Fodfæste paa Cuba, var at foranstalte en Folketælling med tilhørende Landbrugs- og Skoletælling. Paa Grund af Forholdene foretoges dette Fredens Arbejde under militær Overledelse, med Generalinspektør, Oberstlieutenant J. P. Sanger som Direktør, og det er da det amerikanske Krigsministerium, som i et Antal af 12,000 engelske og 13,000 spanske Exemplarer har udsendt Beretningen om denne Tælling: »Report on the Census of Cuba 1899«. (Washington 1900. 786 S.). Som særligt statistisk Sagkyndige bistod Henry Gannett og Walter F. Wilcox, Sidstnævnte en velbekendt amerikansk Nationaløkonom og Statistiker. Assisterende Direktør var Victor H. Olmsted, ligeledes en bekendt amerikansk Statistiker, og i hans Haand laa den egentlige Ledelse. Forøvrigt er Optællingen sket ikke ved Amerikanere, men ved Cubanesere, idet de kloge Amerikanere, der ikke ere tilsinds at følge Spaniernes uforstandige Forvaltningsprinciper, klart have indset, at det fornuftigste Princip var dette: »a census of

Cubans by Cubans«. Over 1600 cubanesiske Tællere benyttedes, deriblandt 142 Damer: det var første Gang i Cubas Historie, at et offentligt Hverv betroedes Kvinder. Saavel de kvindelige som de mandlige Tællere roses for den Intelligens og Samvittighedsfuldhed, med hvilken de udførte et Hverv, der var alle nyt og uvant, som ofte var vanskeligt, ja i nogle Tilfælde endog var forbundet med Livsfare.

Beretningen, der er forsynet med Kort, mange grafiske Fremstillinger og Illustrationer, indeholder forøvrigt, forud for den statistiske Redegørelse, en Oversigt over Cubas geografiske Forhold, Historie og Forfatning, og bringer overhovedet Meget af Interesse.

Cubas samlede Befolkning optaltes d. 16. Oktober 1899 til 1,572,597. Den foregaaende Tælling optog Spanierne i 1887, og da taltes der 1,631,687. »Om hin Tælling«, bemærkes der i den foreliggende Beretning, »var rigtig, er en Sag, man kan diskutere om; men hvis den ikke var rigtig, har den sikkert i det Mindste ikke overvurderet Folketallet«. I de tolv Aar er Folketallet altsaa gaaet tilbage med omtrent 60,000, eller 3,6 pCt. af Folketallet i 1887. Tabet skyldes Borgerkrigen og de ulykkelige politiske Forhold, — men det virkelige Tab er betydeligt større end hint Tal; Fødselsoverskudet er jo ogsaa blevet opslugt. Det antages, at Befolkningstabet fra Begyndelsen af Borgerkrigen og til det spanske Herredømmes Afslutning maa sættes til omtrent 200,000.

Ved de tidligere Tællinger taltes der paa Cuba:

Aar	Indb.
1775..... c.	171,000
1792..... -	272,000

1817.....	-	572,000
1827.....	-	704,000
1841.....	-	1,007,000
1861.....	-	1,397,000
1877.....	-	1,509,000

De folketalrigeste Byer ere de følgende: Habana c. 236,000 Indv., Santiago c. 43,000 Indv., Mantanzas c. 36,000 Indv., og Cienfuegos c. 30,000 Indv.

Forholdet mellem hvid og farvet Befolkning var ved de forskellige Tællinger saaledes:

Aar	Hvide pCt.	Farvede pCt.
1775	56,2	43,8
1792	56,4	43,6
1817	45,0	55,0
1827	44,2	55,8
1841	41,5	58,5
1861	56,8	43,2
1877	67,8	32,2
1887	67,6	32,4
1899	67,9	32,1

Den stærke Forøgelse af den farvede Befolkning indtil 1841 skyldes Importen af Negre fra Afrika, der vedblev — som Smuglerforretning — længe efter at den officielt var forbudt. At de Farvede, den ringere Race, senere ere gaaede tilbage i Tal, stemmer ganske med Erfaringer fra andre Lande, hvor en ringere og en kraftigere Race staa overfor hinanden.

Indtil 1841 tog Negerslavernes Tal meget stærkt til paa Cuba. I det nævnte Aar levede der paa Cuba kun omtrent 1 Million Indb., — men Negerslavernes Tal var 436,000. Af hele den farvede Befolkning var i dette Aar 74 pCt. Negerslaver. Siden da tog Tallet — absolut og relativt — stærkt af.

Der taltes i 1899:

Indfødte Hvide	c. 447,000	Mænd
—	c. 463,000	Kvinder
Fremmede	c. 116,000	Mænd
—	c. 26,000	Kvinder
Negre	c. 112,000	Mænd
—	c. 123,000	Kvinder
Blandede	c. 125,000	Mænd
—	c. 145,000	Kvinder
Kinesere	c. 15,000	Mænd
—	c. 163	Kvinder

Af den i Udlandet fødte Befolkning (»foreign born») var

c. 75	pCt.	født i Spanien
8,6	—	— - Kina
7,5	—	— - Afrika
3,7	—	— - Amerikas Forenede Stater
c. 3	—	— - det øvrige Amerika
c. 2	—	— - Evropa (excl. Spanien).

Den i Udlandet fødte Befolkning — c. 172,000 Individer — bestod af c. 142,000 Hvide, c. 15,000 Kinesere og c. 15,000 Negre (og Blandede). Af disse Negre var de allerfleste fødte i Afrika, var næsten alle gamle og udgøre øjensynligt den endnu levende Rest af den afrikanske Slave-Import.

Spanierne havde særligt deres Tilhold i Habana: 20 pCt. af Befolkningen her var spansk, medens af hele Øens Befolkning kun 8 pCt. var af spansk Fødsel.

Af Cubas Befolkning var kun 15,7 pCt. gifte. (I 1841 endog kun 8 pCt.). I Amerikas Forenede Stater, i Mexico og i de fleste europæiske Lande er Procenten af Gifte i Almindelighed mindst to Gange større. Selv paa de fleste vestindiske Øer, der dog have talrige Negerbefolkninger, er Procenten større end paa Cuba;

— en Undtagelse danne Martinique og Trinidad, hvor Procenten af Gifte kun er henholdsvis 10,8 og 14,4.

Udskilles Befolkningen under 15 Aar (enkelte Personer under 15 Aar var forøvrigt gifte), viser det sig, at af Befolkningen paa over 15 Aar var 24,7 pCt. gifte (men i de Forenede Stater 55,3 pCt.).

Sondrer man mellem Hvide og Farvede, ses det, at af Befolkningen paa 15 Aar eller derover var:

af den hvide Befolkning	32,4 pCt. gifte
— — farvede	9,6 — —

De lovlige Ægteskaber var altsaa — relativt — mere end tre Gange hyppigere i den hvide end i den farvede Befolkning; — men ogsaa for den hvide Befolknings Vedkommende var Tallet særdeles lavt.

Men foruden de lovligt sanktionerede Ægteskaber bestaar der talrige Forbindelser mellem Mand og Kvinde, der mangle lovlig Sanktion, men som faktisk ikke adskille sig synderligt fra de legitime Ægteskaber. Børnene, der udspringe af disse Forbindelser, føre sædvanligt Moderens Navn, betegnes officielt som »uægte«, men behandles forøvrigt af deres Forældre ikke slettere end de »ægte«. De illegitime Forbindelser pleje at holde lige saa godt som de legitime. Af Befolkningen i Aldersklasserne over 15 Aar levede

i legitime ægteskabelige Forbindelser	24,7 pCt.
i illegitime — — —	13,2 —

Det er første Gang, at en Statistik over den Art Forbindelser optoges paa Cuba, — og der er vist adskillige Lacuner i den. — Fra Porto Rico haves en lignende Statistik, hvis Tal ikke ere meget forskellige fra de cubanske.

Race-Forskellen i det omhandlede Forhold illustrere følgende Tal:

Legitimt Gifte		Illegitimt samlevende	
		Ialt	pr. 100 Gifte
Hvide.....	214,543	50,027	23
Farvede....	31,808	81,705	257
	246,351	131,732	53

Af de Hvides Forbindelser var 81 pCt. legitime Ægteskaber. Af de Farvedes kun 28 pCt. En fuldstændig Statistik over dette Forhold vilde vistnok falde endnu mere ugunstigt ud for de legitime Ægteskaber.

Af Befolkningen paa over 10 Aar var:

43 pCt. i Besiddelse af Læsefærdighed
57 — ikke i Besidd. af Læsefærdighed.

Sondres der mellem Racer, ses det, at af den hvide Befolkning manglede 49,2 pCt. Læsefærdighed, medens af den farvede Befolkning endog 72 pCt. manglede denne Færdighed.

Den sidste Del af Beretningen omhandler udførligt det hele Undervisningsvæsen paa Cuba. En anden Del er helliget Agerbrugsstatistiken; her spiller Omtalen af Sukker- og Tobaks-Dyrkningen, tildels ogsaa Kaffe-Avlen, den største Rolle. — Overalt i Værket finder man interessante Oplysninger om de ejendommelige Forhold paa denne mærkelige, af Naturen saa rigt udstyrede, men af Spanierne saa mishandlede Ø, der i det nittende Aarhundredes Slutning saa stærkt paa-kaldte Verdens Opmærksomhed, og som i det tyvende utvivlsomt vil blive ført ind i et nyt Udviklingsspor, hvis Amerikanerne hævde Besiddelsen af den.

— Statens Statistiske Bureau har i afvigte December Maaned udgivet 5te Aargang af »Statistisk Aarbog«. Aarbogen er i Hovedsagen udarbejdet efter samme Mønster som sine Forgængere, men den indeholder endel nyt Stof. Saaledes bringer den en ny Afdeling: »Statistiske Oversigter vedrørende Bilande og Kolonier«, og navnlig fremtræder det Tabelstof, der vedrører de sociale Spørgsmaal, udførligere og mere overskueligt end tidligere. Blandt de ny Tabeller er der — eksempelvis — en, som giver Oplysning om Arbejdsgiverforeninger og Fagforeninger d. 1. Januar 1900. Deraf erfares, at der nævnte Dag fandtes af Arbejdsgiverforeninger, organiserede under »Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening«:

med indtil 10 Medlemmer 3 Foreninger

— 11— 50	—	14	—
— 51— 100	—	5	—
— 101— 250	—	21	—
— 251— 500	—	5	—
— 501—1000	—	2	—

Dette giver altsaa tilsammen 50 saadanne Foreninger, med et Medlemstal af 7152 (foruden 10 Arbejdsgivere, der var umiddelbare Medlemmer af Centralorganisationen).

Af Fagforeninger fandtes:

	indenfor »De samvirkende Fagforbund«	udenfor »De samvirkende Fagforbund«	Ialt
med indtil 10 Medlemmer	299	17	316
— 11— 50	496	33	529
— 51— 100	141	32	173
— 101— 250	95	16	111
— 251— 500	27	3	30
— 501—1000	17	5	22
— over 1000	11	3	14
Ialt Fagforeninger.....	1086	109	1195
Antal Medlemmer.....	81269	15026	96295

Af de 1195 Fagforeninger var de 1155 organiserede i faglige Landsforbund, medens 40 stod isolerede. Af de 96295 Fagforeningsmedlemmer hørte 88,583 under Landsforbundene, medens 7,712 stod udenfor.

— Af Professor Karl Büchers udmærkede, her i Tidsskriftet gentagende omtalte Værk »Die Entstehung der Volkswirtschaft« er tredje, forøgede og forbedrede Oplag udkommet. (Tübingen, Verlag der H. Laupp'schen Buchhandlung. 1901. Pris: M. 6,60). Man genfinder her den vel bekendte Afhandling, der har givet Titel til hele Bogen, fremdeles Afhandlingerne om Haandværkets Tilbagegang, Arbejdsforening og Arbejdsfællesskab, Arbejdsdeling, social Klassesdannelse, Avisvæsenets første Begyndelse m. m. Et helt nyt Afsnit er det, der hedder: »Die Wirtschaft der Naturvölker«. Med den Kunst, der er ham egen, har Professor Bücher her forstaaet af Enkeltræk, der hvert for sig ere Læserne bekendte, at danne et Helhedsbillede, som dog vil overraske mangan en Læser. For Mange, der holde af at agere »Kulturbringere« ligeoverfor deres sorte og brune Medmennesker, er Naturmennesket en Personifikation af alle økonomiske Udyder: han skildres som doven, uordentlig, sorgløs, ødsel, upaalidelig, havesyg, tyvagtig, hjerteløs, nydelsessyg. Han er dog ikke saadan uden Videre at foragte. Vel ser det i vore Øjne ud, som om han kun levede i Øjeblikket, som om han slet ikke tænkte paa Fremtiden og skyede ethvert regelmæssigt Arbejde, og han mangler jo unægtelig vor Pligt-Opfattelse; — men anerkendes maa det ikke desto mindre, at han

med sine i højeste Grad tarvelige Hjælpemidler i det Hele præsterer en Sum af Arbejde, der maa vække vor største Beundring. I vore Museer finde vi Vaaben og Redskaber, som han har fremstillet med en uhyre Taalmodighed og med en Dygtighed, der er beundringsværdig: vi skulde prøve paa med de Hjælpemidler, som han raadede over, at fremstille noget Lignende! Ogsaa den Maade, hvorpaa Naturfolkene dyrke Jorden, fortjener vor Agtelse: thi Agerbruget er ikke — fremhæver Professor Bücher — et senere Udviklingsstadium; den gamle Rækkefølge: Jæger-, Fisker-, Nomade-, Agerbrugs-, Industri-, Handelsfolk, holder ingenlunde helt Stik; og Jorden dyrkes, hvor de klimatiske Forhold overhovedet tillade det, af Naturfolkene i langt større Omfang, end man tidligere antog. Og i en Henseende have Naturfolkene et stort Forspring for Kulturnationerne: Naturmenneskets Maade at tage Livet paa skaffer ham en Livsglæde, et godt Humør, som den nervøse og overanstrengte, for den Dag imorgen stedse bekymrede Europæer kunde misunde ham. Den gamle Sætning »lad enhver Dag have nok i sin Plage« har Kulturmennesket glemt; Naturmennesket praktiserer den og føler sig lykkelig derved.

Naar adskillige Naturfolk, efter at de havde gjort Bekendtskab med den evropæiske Kultur, gik tilbage eller endog helt uddøde, saa kan Grunden vel være denne: ind i deres barnlige Tilværelsesforhold førte vi vort Erhvervslivs nervøse Uro, den lidenskabelige Jagen efter Gevinst, vore ødelæggende Nydelser, vore religiøse Stridigheder og Modsætninger. Vore fuldkomne Redskaber befriede dem pludselig for en mægtig Arbejdsbyrde; hvad de havde været Maaneder om at udføre

med deres Stenøxer, kunde nu udføres i Løbet af nogle Timer med vore Staaløxer, og nogle af vore Bøsser erstattede Hundreder af deres Buer og Pile. Dermed bortfaldt den velgørende Spænding, som den gamle Arbejdsmaade havde holdt Naturmenneskets Legeme og Aand i, især da hans Nydelsesevne ikke udviklede sig som Produktionsevnen. Saaledes gik han til Grunde, paa samme Maade som Skyggeplanten tørrer hen, naar den udsættes for den brændende Middagssol. — Saaledes lyde Prof. Büchers Slutningsord i det nytilkomne, særdeles læseværdige Kapitel.

— Endnu inden Kardinal Pecci som Pave Leo XIII havde bestøget St. Peders Stol, havde han ved forskellige Lejligheder og navnlig ved sit Hyrdebrev om »Kirken og Civilisationen« vist sin Interesse for Arbejderbevægelsen, — men det stærkeste Udtryk fandt hans varme Interesse dog i den berømte Encyclica af 15. Maj 1891 »de conditione opificum« eller, som den ifølge sædvanlig Skik benævnes: »Rerum Novarum« (Skrivelsens to første Ord). Denne Rundskrivelse vakte et mægtigt Røre i den katholske Verden, og den har i høj Grad givet den specielt kristeligt-katholske Arbejderbevægelse Vind i Sejlene. I en Bog, som Max Turmann har udgivet under Titlen »Le développement du catholicisme social depuis l'encyclique *Rerum Novarum*. Idées directrices et caractères généraux« (Paris, Félix Alcan, éditeur. 1900. 334 S. 6 fr.) gøres der omhyggeligt Rede herfor. Den »sociale Katholicisme« er i ethvert Fald et Fænomen af Interesse, og den har da ogsaa fremkaldt

en ret omfangsrig Literatur. Nu har altsaa Max Turmann, Professor ved »collège libre des sciences sociales«, yderligere forøget denne med sin Bog. Forsaavidt denne fra katholsk Standpunkt skrevne Bog giver positive Oplysninger, har den sin Betydning; — i theoretisk Henseende er den svagere; men en national-økonomisk-theoretisk Begrundelse af Rundskrivelsen »Rerum Novarum« kan heller aldrig være nogen lønnende Opgave; om nogen dybere nationaløkonomisk Indsigt vidner denne Rundskrivelse tilvisse ikke, hvilket jo selvfølgelig ikke udelukker, at den har været vel skikket til at fremme sit — kirkelige — Formaals.

Den saakaldte katholske sociale Skole har formuleret Læresætninger, der tilsammen udgøre det, som kaldes »den sociale Katholicisme«. Disse Læresætninger hævdes vel ikke overalt ganske egalt: i Italien synes man mere at interessere sig for den katholske Opfattelse af Kapitalismen, i Tyskland mere for den legale Arbejderbeskyttelse, i Østrig mere for en Rekonstruktion af den korporative Organisation osv.; — alligevel, trods mindre Afvigelser fra Land til Land, viser den katholske Skole sig overalt som *une et identique à elle-même*: dens Talsmænd i og udenfor de lovgivende Forsamlinger støtte sig alle paa de samme Grundprinciper og ere enige om det Formaal, der skal efterstræbes. Det er dette, som Forfatteren søger at vise i sin Bog. Vel ved han, at der er Nationaløkonomer, som frakende den sociale Katholicisme al Originalitet, — men han bestrider Rigtigheden af deres Kritik. Han hævder, at ikke alle den sociale Katholicismes Krav alt tidligere ere formulerede af Andre, og han hævder yderligere, at selv om dette var Tilfældet,

vilde det religiøse Grundlag, som den katholske Skole hviler paa, give den en Særstilling. Han tror yderligere, at hvem der læser hans Bog, i hvilken han kun vil paapege »de ledende Ideer og de almindelige Karaktertræk«, medens følgende Bind skulle fremstille Bevægelsens Historie, vil modtage »det Indtryk, at den sociale Katholicisme i den moderne Verden repræsenterer en mægtig Magt, som ved sin Styrke og Udbredthed kan sammenlignes med den revolutionære Kollektivism, til hvilken den omtrent overalt er i Modsætning«.

Som noget særligt Karakteristisk fremhæver Max Turmann: Kravet paa »le salaire familial«. Herved forstaas en Arbejds løn, der er saa høj, at ikke blot den enkelte Arbejder, men ogsaa hans Familie kan leve anstændigt. Enhver Arbejder har Krav paa en Minimumsløn, d. s. en Løn, af hvilken han kan leve anstændigt; og da enhver Arbejder ogsaa bør kunne gifte sig og stifte Familie, medens hans Hustru og Børn bør være fritagne for at arbejde i Fabriker og paa Værksteder, saa følger deraf, at Minimumslønnen bør være saa høj, at Arbejderen, hans Kone og hans Børn kunne leve deraf paa en passende Maade. Dette lyder jo meget tiltalende, — men da Katholikerne ikke paavise, hvorledes Kravet altid vil kunne gennemføres, og da de heller ikke give nogen sikker Maalestok for Bedømmelsen af, hvad der er en »anstændig« eller »passende« Levemaade, synes deres Nationaløkonomi her at være noget utilstrækkelig. Det Samme gælder om deres andre Postulater. De tale mod »Kapitalismen«, — men paavise ikke, hvorledes »Kapitalismen« kan komme ud af Verden. Mod Rentetagning have de i

umindelig Tid talt, — men deres Handlinger have ikke ganske svaret til deres Ord. »Usura vorax«, hvorved end ikke forstaas en »ublu« Rente, men Rente overhovedet, har bestandigt maatte holde for, — men Rundskrivelsen »Rerum novarum« har ikke bragt os videre end Benedikt XIV's berømte Bulle »Vix pervenit« af 1745, — jfr. Artiklen om »Kirken og Aagerspørgsmaalet« i Nationaløkonomisk Tidsskrift t. XXXII. Paa samme Maade kunne Betragtningerne over Familiens Hellighed, Ejendomsretten, en international Arbejderbeskyttelse osv. have noget for Følelsen tiltalende ved sig, — men dette er jo uheldigvis ikke nok.

Imidlertid indeholder Bogen en Del positivt Stof, og for dettes Skyld kan den anbefales til dem, der interessere sig for den katholske Opfattelse af det sociale Spørgsmaal.

A. P.-St.